

րիները քաջուած և առանձին կեանք կ'անցընէր՝ ձանձրանալով քաղաքական խռովութիւններէն . ինչուան որ աս տարի օգոստոս ամսուն 7ին մեռաւ 69 տարուան : Իսկոր Եւրոպա մեծ էր ա- նունը իր կենդանութեան ատեն , և ա- մէնքն ալ իրմէ կը պատկառէին . մեծ պիտի մնայ նաև մահուանէն ետքը : Եւ կարծուի թէ ուրիշ շատ հարկաւոր գրուածներ ալ թողուցած է անտիպ , որոնք ապագայից հարուստ և անգին ժառանգութիւն պիտի ըլլան :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՏԵՆՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Սոսիալի համար հաւելիւ ընդհանուր — պա-
հել — Վրայ :

ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ Հաւերը մարտ ամսուն սկիզբէն ինչուան ապրիլի վերջերը աւե- լի հաւկիթ կ'ածեն և ամենէն աղէկնե- ըր աս ամիսներուն մէջ ածածները կ'ըլ- լան , ուստի պէտք է ասոնց մէջէն ըն- տրել խոշորները , և աւելի անոնք որ կ'ընկեն են՝ քան թէ անոնք որ ծայրե- ռին բարակ է . և ամէն օրուան ածած ու ընտրուած հաւկիթին վրայ պէտք է թիւ կամ նշան մը դնել , որով հնու- թիւնը կ'իմացուի . ան հաւկիթն որ վրան երեսուն օր անցեր է , թուխսի չգար :

Իճէկ նայելու է որ հաւկիթին մէջը պարապ չըլլայ . ուստի առնելու քիչ մը թուի վերու է . երբոր կը տեսնես որ ձայն հանելով մը մէջը կը շարժի , գիտցիր որ ան հաւկիթը ոչ պահելու կուգայ և ոչ թուխսի :

Իճէ որ մէկը ուզէ աւելի աքաղաղ հանել քան թէ հաւ , կամ անոր ներ- հակ՝ աւելի հաւ քան թէ աքաղաղ , պէտք է հաւկիթը ճրագի լուսին բռնէ . երբոր մէջը պարապ տեղ կ'երևնայ , կամ քիթը օդի պղպշակ մը կայ , նշան է որ անկէ աքաղաղ պիտի ելլէ . իսկ երբոր ան պղպշակը քովընտի կեցած

է , անկէ հաւ կ'ելլէ : Իճ ալ դիտելու է որ սովորաբար սրածայր հաւկիթնե- ըն աքաղաղ կ'ելլէ , իսկ կ'ընենէն հաւ :

Հաւկիթները երկար ատեն պահե- լու համար ընտրելու է անոնք որ զով ատեն ածուած են , այսինքն մարտ ու սեպտեմբեր ամիսներուն մէջ , մանա- լանդ աս վերջի ամսուն մէջ ածուածնե- ըր՝ որոնք բոլոր ձմեռը կրնան դիմանալ :

Պահելու յարմար հաւկիթները ճանչնալուն դիւրին կերպը աս է : Հաւ- կիթի մը երկու ծայրերն ալ լեզուովդ թրջէ , երբոր տեսնես որ մէկ ծայրը կամ քիթը պաղի ու մէկալը տաքնայ , ըսել է թէ ան հաւկիթը չպահուի : Իսկ երբոր երկու ծայրին ալ տաքու- թիւնը հաւասար է՝ կը պահուի : Հաւ- կիթները պէտք չէ տակառի կամ որ և իցէ տախտակէ ամանի մէջ պահել . չէ նէ կ'աւրուին ու գէշ համ մը կ'առ- նեն :

Փորձուած է որ երբոր հաւկիթնե- ըր քովէքով իրենց յատակին վրայ ուղ- զահայեաց կեցուցած են՝ աւելի երկայն ատեն կը դիմանան , քան թէ անոնք որ փորերնուն վրայ դրուած ըլլան . ա- նոր համար ամանի մը կամ կողովի՝ մը յատակը մէկ բթաչափ մոխիր լեցընե- լէն ետքը , պէտք է մէջը մէկ կարգ հաւկիթ շարել սուր ծայրերը կամ քիթերը դէպ 'ի վեր . ետքը վրան մէկ կարգ մը մոխիր ալ լեցընելու է , անանկ որ հաւկիթին ծայրէն մէկ բթաչափ ալ վեր ըլլայ մոխիրը . և ինչուան որ կողովը լեցուի՝ աս կարգով պէտք է շա- րել , ու ետքը ամանը զով ու չոր տեղ մը դնելու է :

Հաւկիթները աս կերպով ալ կը պահեն .

Իճ հարիւր լիպրէ ջուր ,

Սեց ունկի կիր .

Եւրու լիպրէ ջրի մէջ կիրը մարէ , ու բոլորն ալ ան հարիւր լիպրէ ջրին մէջ լեցուր ու խառնէ . ետքը թող որ դիրտը տակը իջնայ . երբոր ջուրը բո-

լորովին կը պայծառանայ, պարպէ ա-
նիկայ, ու կիրը հողէ ամանի մը մէջ
զետեղած հաւկիթներուն վրայ լեցուր,
և այնպէս բոլոր հաւկիթները ծածկէ:

ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Լ՛ալեայլ պարսկա-նով ջրին Բարեխառնու-
թեան աստիճանը խորոտելուն վրայ:

Լ՛ալեայլ է որ մարդս գետի մը եզեր-
քը շուքի մէջ մերկ որ կենայ ամառ ա-
տեն՝ ամենեւին նեղութիւն չիմանար
ոչ պաղէն և ոչ տաքէն, ու երբոր ինք
զինքը ջուրը նետէ՝ ցուրտ կը զգայ, ին-
չուան որ քիչ մը ատեն կենալով ջրին
մէջ՝ վարժի անոր բարեխառնութեանը
ու ալ ցրտութիւն չըզգայ ու նեղու-
թիւն չքաշէ: Երբոր ջուրէն ելլէ ու
զայ առջի շուք տեղը, սաստիկ ցրտու-
թիւն կը զգայ ու կը դողայ, ուր առա-
ջուց կենալով՝ ոչ ցուրտ և ոչ տաք կը
զգար, և սակայն անկէջ դառնայ ու
նորէն ինքզինքը ջրի մէջ նետէ նէ, բաղ-
նիքի ջուրին պէս տաք կուգայ իրեն գե-
տին ջուրը. ուրեմն ինչէն է որ նոյն
ջուրը քիչ տաքեալուն մէջ երբեմն ցուրտ
ու երբեմն տաք կուգայ, ու անկէ դուրս
որ ելլէ մէկը՝ կը սկսի ցրտէն դողալ:

Լ՛ս խնդիրը որ ատենով Վալիլէոսին
բրած են ու մեկնութիւնն ալ տուած
է, շատ գեղեցիկ ու հետաքրքրական
խնդիր մըն է: Եայց մենք մեկնութիւ-
նը տալէն առաջ գուրցենք մէկ երկու
պարզ առաջարկութիւններ: Ի՞նչ որ մէ-
կը սենեկին մէջ շուք տեղ ամանով ջուր
դրած ըլլայ երկայն ատեն, ու ձեռքը
ան ջրին մէջ խոթէ, միշտ ջուրը նոյն
սենեկին օդէն աւելի պաղ կը դառնէ. և
դարձեալ, ամանով ջուր մը որ շուքի
մէջ դրած է՝ միշտ պաղ կ'ըլլայ ան ջրէն
որ տաք արեւուն մէջ դրուած է, մանա-
ւանդ երբոր ջրին խորութիւնն ալ քիչ
ըլլայ. և թէ որ աս տաք ջուրը շուք
սենեկին մէջ տանինք դնենք, կամաց
կամաց կը սկսի պաղիլ: Հիմա ենթա-

դրենք թէ ջուրը շուք տեղ Լ՛ալեոսի
ջերմաչափովը 5 աստիճան տաքութիւն
ունենայ ու օդը 15 աստիճան, կը տես-
նենք որ 10 աստիճան մէկմէկէ տաք-
բերութիւն ունին: Երգ աս ջրին մէկ
մասը՝ որ շատ խորութիւն չունենայ ու
արեւուն մէջ դրած ըլլայ, յայտնի է որ
5 աստիճանէն աւելի տաքութիւն կ'ու-
նենայ, դնենք թէ ըլլայ 10 աստիճան,
և սակայն թէպէտ և շուքի մէջ եղած
ջրէն քիչ է պաղութիւնը, բայց օդէն 5
աստիճան աւելի պաղ է: Երեմն մարդ
թէ որ 15 աստիճանի տաք օդի մէջ
կենալով ամենեւին նեղութիւն մը չը-
զգար, բնական է որ միայն 10 աստիճան
տաքութիւն ունեցող ջրի մէջ մտնելով
կը սկսի մտիլ, ինչուան որ վարժի անոր
պաղութեանը, ու անկէ երբոր դուրս
ելլէ ու մէկէն մտնէ թաց թաց շուք
տեղը, մէկէն կը սկսի մտիլ, ու չէ թէ
10 աստիճան տաքութիւն կը զգայ,
հապա շուքի մէջ կեցած ջրին աստի-
ճանովը 5 աստիճան, վասն զի մարմնոյն
վրայ պատած բարակ ջուրը՝ մէկէն կը
սկսի պաղիլ, ու զինքը չարաչար կը մտ-
ցնէ. և թէ որ աս վիճակին մէջ ինք
զինքը 10 աստիճան տաք ջրի մէջ նե-
տէ, բարեխառն կուգայ անիկայ իրեն,
ուր առաջուց կը մտնէ:

Երգ ըսածներնուս համառօտը ըսե-
լով, բոլոր աս տաքբերութիւնները ա-
ռաջ կուգան երկու փոփոխ յատկու-
թիւններէն. այսինքն թէ առջի ան-
գամ ջուրի մէջ մտնելու ատեն ինքը օ-
դին մէջէն կը հեռանայ, որ 15 աստի-
ճան տաքութիւն ունի, և կը մտնէ ջրի
մէջ որ օդէն քիչ տաքութիւն ունի,
այսինքն 10 աստիճան. բայց երբոր ինքը
ան ջուրէն դուրս ելլէ ու շուք տեղ եր-
թայ, ինքը շուքի մէջ կեցած ջրին տա-
քութեան աստիճանովը 5 աստիճան
տաքութիւն կը զգայ, վասն զի վրան
պատած ջրէ մաշկը շուքի մէջ մտնելով
մէկէն կը սառի: